

FINLAND

OCH PUNDKURSEN

Av bankdirektör R. VON FIEANDT, Helsingfors

I ANSLUTNING till den i Sverige pågående diskussionen i valutafrågan har Svensk Tidskrift anhållit om en redogörelse för huru vi i Finland se på frågan. De i Sverige anförda skälen både för och emot en sänkning kunna i allt väsentligt åberopas också hos oss. Jag skall därför mindre uppehålla mig vid dem och i stället försöka giva en kort bild av de för Finland speciella omständigheter, som år 1931 vållade att pundet hos oss måste fixeras icke obetydligt högre än i Sverige, samt en antydan om de synpunkter som nu av den allmänna opinionen anses i betraktande av förhållandena hos oss tala för resp. mot en förändring av kursen.

Efter världskriget hade vår valuta sjunkit till mindre än en sjundedel av sitt tidigare guldvärde. Då det gällde att under de följande åren verkställa betydande nya investeringar betingade dels av självständigheten och dels av en på grund av den ryska marknadens försvinnande nödvändig omställning och i samband därmed skeende förstoring av vår industriproduktion, blev behovet av penningmedel såväl härför som för näringslivets ökade behov av rörelsemedel betydligt större än tillgången. Detta resulterade, trots att både staten och vissa penninginrättningar upptogo utländska obligationslån, uti en mycket hög räntenivå. Storbankernas depositionsränta höll sig långa perioder på 7 % — i mindre banker var den ännu högre — och räntan å utlåningen med undantag av varuväxlar översteg 10 %. För så förstklassiga säkerheter som goda fastighetsinteckningar var 11 à 12 % ingenting ovanligt.

Detta sakförhållande åstadkom en strävan närmast hos exportindustrin att i viss mån finansiera sig med utländska, korta krediter. Teoretiskt var konstruktionen den att ett sågföretag, som under vintern och våren icke hade någon export, under sagda tid

upptog förskott på sommarens och höstens skeppningar. Då räntan på dessa utländska krediter var ungefär hälften av vad man nödgades erlægga i Finland, förefanns en rätt allmän strävan hos våra exportörer att få en så stor del av sina krediter som möjligt i utlandet, synnerligast som man såsom ett skäl för att få använda dessa billigare krediter kunde anföra svårigheten att på den internationella marknaden konkurrera med motsvarande utländska, billigare finansierade industrier. I praktiken stego dessa förskott för många firmor till större belopp än de med skeppningsvalutorna kunde återbetala och förvandlades sålunda till rätt frusna krediter. Men därutöver förekom det att exportörer, vilkas utförsel pågick kontinuerligt, hemmamarknadsindustrier, fastighetsägare och andra i syfte att få sin räntebörda lättad upptogo kort kredit utomlands.

Följande siffror giva en bild av storleken av ifrågavarande krediter sedan 1927. För fullständighetens skull angivas också motsvarande korta tillgodohavanden. Uppställningen går händelserna något i förväg genom att angiva utvecklingen t. o. m. senaste år.

År	Kortfristiga		Saldo milj. mk
	skulder milj. mk	fördringar milj. mk	
1927	3,580	1,900	— 1,680
1928	4,140	1,250	— 2,890
1929	4,280	1,180	— 3,100
1930	3,560	1,400	— 2,160
1931	2,200	1,100	— 1,100
1932	1,570	880	— 690
1933	1,830	1,880	+ 50
1934	1,500	2,450	+ 950
1935	1,420	2,120	+ 600
1936	1,550	2,450	+ 900

Den begynnande återbetalningen av dessa korta krediter år 1930 sammanföll till tiden med en ändring i vår handelsbalans, som under slutet av senaste decennium hade varit passiv, men år 1930 balanserade och från och med 1931 visade en stark aktiv tendens.

Prisläget i landet i början av detta decennium belyses av att partiprisindex för hemmamarknadsvaror i mediet av 1931 hade sjunkit till 80, att därav lantbruksprodukter nedgått till knappa 70 och att levnadskostnaderna stodo på 85, allt med 1926 såsom

bas. Dessa uttryck för världsdeflationen satte sina spår också i form av ökade växelprotester och konkurser samt en viss social oro, s. k. »kristidsrörelse», som dock icke kom till uttryck annat än i några lätt räknade undantagsfall, närmast bland jordbrukarbefolkningen.

Under dessa förhållanden frångicks guldmyntfoten, först av England, och dess exempel följdes kort därpå av de fyra nordiska länderna. Vår förhoppning var då att kunna hålla den gamla pundkursen, men tyvärr blev detta icke möjligt. Till en del kan detta hava berott på att vårt samhälle hade svårt att uthärda ett fortsättande av deflationens tryck trots att prisfallet hos oss varit mindre än t. ex. i England och Sverige, att prisnivån i Finland absolut taget var lägre än i de flesta andra länder och trots att omsvängningen i vår handelsbalans inträffat redan år 1930. Men den huvudsakliga orsaken till att vi voro tvungna att nedskära vår valuta i högre grad än både Sverige och Norge berodde uppenbarligen på den svaghet, som vållades av vår stora korta skuldsättning till utlandet. I mindre grad blevo dessa krediter måhända uppsagda, men huvuddelen betalades frivilligt, emedan vederbörande gäldenärer icke hyste förtroende till vår valutas framtid, utan önskade likvidera sina skulder i utländsk valuta av fruktan att dessa ytterligare skulle stiga. De starka återbetalningarna de kritiska åren 1931—1932 framgå av tabellen här ovan och kommo i praktiken till synes i form av — trots det betydande exportöverskottet — bristande tillgång på valuta. Efter den 12 oktober 1931, då Finlands Bank frångick guldmyntfoten och återgick till den gamla pundkursen 193, visade det sig snart att efterfrågan på valutor icke kunde tillfredsställas. Följden härav blev uppkomsten av en »svart börs» med betydligt högre kurser än bankernas »nominella» noteringar, och då vi i december samma år övergingo till det i dåvarande läge enda möjliga förfarandet, att låta valutakurserna bestämmas av tillgång och efterfrågan, visade det sig att pundkursen efter diverse fluktuationer sökte sig i början av 1933 till den nuvarande nivån 227, vareft den sedan dess legat.

Sedan det ekonomiska läget hos oss, säkerligen dock till en väsentlig del tack vare den förhöjda och dessutom stabila pundkursen, förbättrats, har frågan om dess sänkning ofta varit under diskussion. Då den först kom upp hösten 1933 kunde den med skäl avvisas bl. a. med hänsyn till det osäkra läget ute i världen, så-

som t. ex. möjligheten av en stark depreciering av dollarn, och vår ännu då rätt svaga ställning — de senaste årens gynnsamma utveckling var man då ej berättigad att räkna med. Senare har man i allmänhet avvisat tanken på en stegring av den finska valutatan med hänvisning till att vi hittills haft endast fördelar och veterligen inga nackdelar av densamma och att det ej kunde betraktas såsom givet att större prisstegring skulle inträda i England. Dock har man icke bestritt att en situation kunde uppstå som betingade en ändrad ståndpunkt, varvid man allmänt varit ense om att ett gemensamt förfarande med Sverige borde iakttagas.

Också vid de diskussioner som under de senaste veckorna ägt rum har man i allmänhet varit mot en förändring av valutakurserna. Detta beror kanske delvis på känslolösheter: den nuvarande generationen i Finland har varit med om så många kastningar i valutorna under krigstiden, under åren närmast efter kriget och under åren 1931—1932 att man redan därför har obehag vid tanken på nya valutarubbningar. Psykologiskt verkar också på allmänheten den omständigheten att såsom varje medborgare kan finna landet mer än någonsin förut prospererat under den period, som kännetecknats av den höga pundkursen.

Såsom huvudskäl till förmån för en förändring har liksom i Sverige anförts att pristendensen i England numera visar oroväckande symptom. Häremot har det dock gjorts gällande att en långvarig erfarenhet visar att England plägar kunna sköta sin ekonomiska politik och att vi här i Norden icke hava någon anledning att förutsätta att denna gång något undantag härifrån skulle äga rum. Å andra sidan kan man icke värja sig för den känslan, att den engelska prisstegringen i viss mån ser hotande ut, stärkt som den är av rustningsutgifterna, statens intresse av låga räntor och möjligheterna att med det devalverade guldets som bas öka sedelutgivningen.

Finland har självfallet ett särskilt intresse av att undvika en prisstegring. Dels har den nuvarande generationen av sparare redan en gång sett köpkraften hos sitt kapital nedgå till en tiondedel och dels är marginalen mellan inkomster och utgifter också med nuvarande prisnivå hos viktiga samhällslager såsom tjänstemannakåren mindre än den torde vara i Sverige och medger säkerligen ingen nämnvärd utgiftsstegring. Men å andra sidan hava vi den erfarenheten att en förändring av importprisen beroende

antingen på prisstegring utomlands eller förhöjda valutakurser endast i oväntat ringa grad och långsamt påverkar prisnivån inom landet i dess helhet. Sålunda stod vår partiprisindex från 1932 till mediet av senaste år oberoende av alla fluktuationer utomlands praktiskt taget oförändrad på 90. Belysande för det ovan sagda är också följande tabell, som anger prisstegringen hos oss under de senaste tolv månaderna och som visar att under en period, då importprisen starkt stigit, endast en mindre stegring ägt rum i partiprisen och att blott en obetydlig förhöjning av detaljpriser och levnadskostnader förekommit.

Prisnivåernas förändring under senaste 12 månader.

	1936	1937	Ökning, %	
Importpriserna, cif	87	103	18,4	(jan.)
Partipriserna för inh. marknad	90	98	8,9	»
Detaljpriser för konsum. varor	107,6	110,9	3,1	(febr.)
Totala levnadskostnaderna	100	102	2,0	(jan.)

Ehuru det således är sannolikt att en prisstegring utomlands icke i så hög grad som man vore böjd att tro skulle påverka prisnivån och särskilt levnadskostnaderna i Finland, är det å andra sidan klart att det ligger i det allmännas intresse att motverka jämväl en mindre stegring. Detta kan i viss mån ske t. ex. genom tullsänkningar. Härvid bör observeras att våra finanstullar i betydligt högre grad än vad fallet är i Sverige betunga konsumenterna. År 1931 utgjorde sålunda importtullen, varav finanstullarna representera den största delen, icke mindre än 33,3 % av hela importens värde. Denna siffra nedgick 1936 till 25,9 %, delvis beroende på att index för importprisen steg från 634 till 696, men också delvis på grund av företagna tullsänkningar.

Förhållandena hos oss måste fortfarande i stort sett betraktas såsom sunda. En viss betänklighet väcker börsindex för industriaktier, som ännu i december 1935 låg på 210, men ett år senare stigit till 302 och den 3 innevarande mars till 362. Till en del kan stegringen dock hänföras till räntenivåns nedgång. Men t. ex. byggnadsverksamheten i städerna, som hos oss under högkonjunkturer plägar starkt ökas, har icke nu överskridit det normala. Och den ovan antydda stegringen av prisnivån hänför sig främst till vissa konjunktur känsliga artiklar: spannmål, metallvaror och trävaror.

Läget synes för närvarande vara sådant, att allvarliga skäl kunna anföras för en sänkning av pundkursen, men att å andra sidan så goda skäl åtminstone än så länge förefinnas för en motsatt åsikt, att man väl förstår, att de som hava ansvaret för vårt lands valutapolitik icke ansett sig böra utsätta oss för de delvis oberäkneliga påföljderna av en förhöjning av finska markens sedan fyra år stabila kurs. Den allmänna opinionen hos oss kan sägas vara tillfreds med den av Finlands Bank förda valutapolitiken, som innebär formellt ett samgående med Sverige och i sakens detsamma, som det på auktoritativt håll därstädes fattade beslutet, att »någon ändring av pundkursen icke överväges vare sig omedelbart eller under den framtid, som nu kan överblickas».